

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN
SURAT.

Manuscripts Library

SDPB
Coll. No. 817

Title Samayapradipa

CHUNILAL GANDHI VIDYABHAVAN, SURAT

Shastri Dinmanishankar Pustak-Bhandara

No. : 817 Subject : Jyotisa.

Title : Samaya pradipta.

Author : Vittala Dixit. Scribe : Gangadharra.

Date of the work : — Date of the Ms. : V.S. 3922

Place of the work : — Place of the Ms. : —

Size : 9.3" by 4.2" Extent : 14 foll.

Language : Sanskrit. Script : Devanagari

Remarks : —

समयप्रदीप

समयप्रदीपसंस्करणपत्र १४

श्रीगणेशायनमः॥ ॥ गौरीतिविद्विजयेपुनरुक्तिर्मेसंध्यायसातिनरमस्तिहिपा
 शखेत्रे॥ श्रीनंदिनेतिवचनेष्टतरवशंनोःसद्यःस्तोविनयतेसमयप्रदीपः॥१॥
 राक्षत्रिगोत्रेसुतरांपवित्रेपवित्रकर्मनिबन्धरामा॥ तस्मिन्नुनाविहृतदीहितेन
 प्रकाशयतेयंसमयप्रदीपः॥२॥ कालःषोढावसरादिप्रनेहाइष्टयायंपंचधाका
 लविद्धि॥ उक्तःसौरःसावनश्चापिचांडोनेवश्चाहोनांतिमौचोपयुक्तौ॥३॥ मेषा
 न्मेघंयावदेवैतिजातुःसौरौष्टःस्यादासराणांत्रिशत्या॥ षष्ठा३६०चासौसावने
 इष्टयांश्चाप्यैमसैःसूर्य१२संख्यैःसचैत्रात्॥४॥ अंजायत्रकेतरगोतिचारीनष्टव
 राशिंगुरुरेतिवक्त्रा॥ तदाविलुप्ताइष्टातिनिधःसोमोऽवज्जुनवांतराले॥५॥
 इतिविहृतदीहितविरचितेसमयप्रदीपेइतिर्णयः॥ ॥ अथायनचुनिर्यः॥ ॥
 याम्यंयसौम्यंलयनंनिरुक्तंकर्कान्मृगाश्चाथवसंतमुख्याः॥ मीनाक्षिपुमेशतवो

नियुक्तामेषादिपुमेपिच्यैत्रमुमे॥६॥ ॥ अथशुद्धमासनिर्णयः॥ ॥ ममाशु
 सौरैश्चसावनारखाःसौरस्तसंक्रांत्यवधिश्चयांडः॥ पक्षद्वयीविध्यतराषयाम्ये
 सितादिरेवान्यतराषष्टत॥७॥ त्रिंशदिनात्माकिलसावनामानाहचकोनत्रम
 ताविधोऽप्यात्॥ यस्मिन्नुतोमास्यपिकर्मचोक्तंयत्रत्रकार्यंत्वंपरंहियांडे॥८॥
 अथाधिमामसहयमासस्वरूपनिर्णयः॥ ॥ यस्मिंश्चांडमसेनमासिरविसंक्रां
 तिस्तदासोधिकस्तस्मिन्नेवयज्ञायसंक्रमयुगंमासःइत्यारव्यःस्मृतः॥ चैत्रात्
 सप्तसुमासुपूर्वइतरःस्यात्कार्तिकादित्रयेतत्रैवाधिकमासयुग्ममुदितंपूर्वा
 त्तरंस्तरिनिः॥९॥ आद्याप्राक्ततउच्यतेतदपरःप्रोक्तःइत्यारव्यस्ततोयःस्यासोधि
 करणपुरत्रिषुविवाहाघनकुर्महिधुधः॥ प्रोतेस्मात्तविधौशुनंप्रथमकंकेचिदुप
 चोजगुस्तिथ्यर्धेइत्यनेनकार्यमखिलंप्रागूर्ध्वमासोरुव॥१०॥ ॥ अथाधिकेशु

कास्ताहैवर्गनि॥ ॥ वापीरूपतडागदेवतगृहारंनप्रतिष्ठाविधिंयत्प्राधानविवा
हमोर्निशपधानप्रशानंवाधुरं॥ संन्यासंयवधुप्रवेशनमएवंयापिदेवेद्वरांतीर्थ
सांयनवंगमंत्रतविधितत्सर्त्तिसिष्टाष्टका॥ ११॥ होमंनूतनमग्निहोत्रजमतिक्रान्तः
शिशोःसंस्कृतीशानुमस्यजनुर्दिनोऽसवपवित्रारोपणंहामन॥ नांदीश्राद्धसुरध
नोद्धितैरमेशोद्धानशय्यापरीयतांश्चअवराणस्यकर्मजननेष्टिहोर्ममप्युसवं॥ १२॥
वेदाद्विद्वत्तत्पसेकष्टधनोऽसर्गसमावर्तनंयशमाग्रयणंमहात्ययमुपाकर्मश्रा
वोवेधनं॥ गोदानात्ययवेशदीक्षरामहादानंनक्रयार्हगोरीज्यस्यास्तशिभुल
वाधसमयेमासेऽधिकेवश्यमे॥ १३॥ ॥ इतिमलमासाहिषुअकर्तव्यनिरूपिः॥
॥ ॥ गर्भाधानमुखंनुकालविहितंयन्मूडनात्पूर्वतःसंध्योपासननित्यदानपुग
मंवाघग्निहोत्रादिकं॥ रोगेशांतिमलज्ययोगसमयेश्राद्धंयस्त्वाधिकंयस्या

मासिकमग्रमासमृतकश्राद्धंतथाहार्शिकं॥ १४॥ तीर्थनिंगमधागजाकर्शशानु
द्धानोद्धमप्याचरेत्श्राद्धपुत्रननुःशतंकुसमयेध्याप्रापणेश्राद्धिकंनित्यमगो
तित्कहोमनूवितरणंप्रेतस्यकार्यपुनःसंध्यातज्यसनस्यदासनरुणंकुपयिमा
सेऽधिके॥ १५॥ ॥ इतिमलेकर्तव्यनिरूपिः॥ ॥ वज्रविज्रमिदंबुधेर्निगहितंमसि
धिकेतद्भ्रमेप्रारब्धंचसमापयेत्तत्रवकंप्रारभंमप्याचरेत्॥ श्राद्धंमासयुगादि
वंत्यपुनःश्रुदेपिसंसर्पकिमासिस्यादयनाहयेपिकविलिप्तोक्तस्त्वयंनिरूपिः॥
१६॥ ॥ इतिमासशयमासकर्तव्योक्तव्यनिरूपिः॥ ॥ अथसंक्रांतिनिरूपिः॥ ॥
गोळंनालिमृगाधिपेषुधटिकाःपूर्वान्तिपेःसंमिताहृदस्त्राधत्तुर्दनेषुचपरास्ता
वंत्यराकानधाः॥ मेषतोलिनिदिधिनाउभयतस्त्रिराशुपूर्वाःस्मृताः॥ केला
स्तनखामृगोदिगुरिताःकैव्यिरस्मृताःसूरिनिः॥ १७॥ यास्तक्ताःप्रथमाःपरा

स्रष्टिकाः पुराणास्तैः सूरवे श्रेष्ठं हृदयान्तास्तमयतः पूर्वतः तत्रास्तुतिः ॥ पश्चात्
 र्वमितस्ततोऽष्टिर्घटिका सामान्यतः पुराणं दास्तस्मात्तो निशितावतीः परिहरेत्तात्रवि
 वाहादिषु ॥ १८ ॥ अवाकसारजनाहनात्प्रथमकाकोत्थं सुपुराणं ह्येतस्मात्तत्परतः पर
 दिनद्वयं पूर्णं निशायेद्यं ॥ अस्ताच्चेत्परतो मृगः परद्वयं सूर्योदयात्पूर्वतः कर्कशेत्प्र
 थमोत्तरार्धमघनेस्तानाहिरात्रावपि ॥ १९ ॥ केचिच्चायनमेषतोऽतिरहिताः संक्रान्त
 यः स्फः परं पूर्वं चेद्वज्रनाहनादपरजाएवाघटीविंशतिः ॥ पुराणसन्निहिताविंश
 ठफलदाताश्चोरविः सायनोयस्मिन्मातु निर्यकोहनिनवेत्प्रोक्तं हितं पुराणं बुधोर
 रत्न ॥ २० ॥ ॥ चंद्रात्पादयुताघटी १५ युगधमितास्तिस्त्रसपादा ३ युगं साधं ३ वेदमि
 तानृपाश्च १६ घटिकाः खेदक्रमेण पुराणदाः ॥ आर्त्तो निमनिकाम्यपातनिधनोधान
 प्रतिष्ठादिकेनिर्दुःश्रेष्ठमितरत्नकौसुरपिठप्रेष्टोत्पदेष्टोऽस्मृतौ ॥ २१ ॥ ॥

इति संक्रांति निर्णयोऽस्मात् सपक्षान् निर्णयिष्यामः ॥ ११ ॥ अथैकैकं कर्तव्यं निर्णयः ॥ ॥ सार्धं मु-
हूर्त्तौ पयवा मुहूर्त्तद्वयं च सार्धं दिनस्वऽतोऽग्रे ॥ सरकनृक्ते समयस्तु स्यात् सातः
परोस्तावधि गौराकाः ॥ १२ ॥ तिथिस्पृशेत्तं नृदिनद्वयवान्न स्पृशेत्तं समयेति
येश्च ॥ साम्ये च पूर्ववत्तथाधिकत्वे पराव्रतांगे नियमो न्यथायं ॥ १३ ॥ ॥ अथ न-
क्तान्याचितकालौ निर्णयिते ॥ ॥ अस्तासार्धं मुहूर्त्तं तस्मिन् घटिका मध्ये नृक्तं
नवेत्तं द्विहोर्दिनं मुहूर्त्तं शेषदिवसेऽपुत्राधवाया अपि ॥ सौरं चैदिनं पुगमके च
समयाव्याप्तौ च सत्वेऽन्यैकैवाह्यान्वाह्यपवासावन्तपविधिः प्रोक्तस्तथा
यान्ति ॥ १४ ॥ मन्वाद्यैः ग्रहणं युगादिपुरतोऽतः प्रभृद्व्यातीपाते यांबुधिसङ्ग-
ने च नृक्तं नृक्तं नृक्तं नृक्तं ॥ तात्कालीन तिथौ निषेधविधयः प्रातर्त्तं नृक्तं
यात्कर्मण्यनिश्चिन्ता तिथिः सुरविधौ पित्र्येऽनुसामंगताः ॥ १५ ॥ ॥ अथ सा-

मान्यतस्तिथिनिर्णयः॥ ॥ ॥ वेधास्यात्तिथिरत्र खंडिततनुः परादिमा विन्यते संवे
 हात्प्रतिपत्तिसितासितगता पूर्वाह्नपोषाबुधः॥ साचेत्परादिशाऽपराक्रम
 वात्यत्वेन संख्या भुया ईवेतादृशसौ सितानिगदिता चेत्तापराक्रमे परा॥ २६॥
 राक्षसदेवविधौ परानिगदितायातो द्वितीया सितार्देवकार्यविधौ परासि
 तगता पूर्वाह्नपूर्वाह्नके॥ चेस्यान्नोयदिसोत्तरेव गदितायातः सृता मापरा
 रंजाख्यां च विहाय चेत्परदिने नात्यापिसा पूर्वमुक्॥ २७॥ गोरीनागविनायक
 व्रविधिद्विवाचनुधी परानागेनास्य समर्थनैनु विहिता मध्याह्नसंख्यापिनी॥
 तादृकचेत्परतः परेव न नवेच्चैधूपेसादिमासवत्रैव फणिन्नतं पुत्रपरागौर
 व्रतेत्वादिमा॥ २८॥ संध्या च नया महापरदिने चैवासाग श्रेष्ठरेव पूर्ववादि
 युता हितान विहिता साहिः परेषु स्मृता॥ अत्रैवैतरपक्षके फलितितिथिः पूर्वा

पवासादिके सर्वस्मिन्गुहनागपुनर्नो शोभतोत्तरासा नवेत्॥ २९॥ स्कं
 यान्यतमेषुकर्मसु नवेत्पष्टी परानागयुक्ते न स्यादिन १२॥ नाडिका परि
 मितस्तद्विषको हिव्यधः॥ तावदेधमिता हिनापिसा हिता स्कंदोपवासे हि
 ताऽथोसंम्यपि पूर्वमुक्ते निखितकेतस्याऽप्राणावेपरा॥ ३०॥ अत्रैवैव
 रादिमाऽसितगताऽस्तु पितृहमी व्रतोसर्गेया नुविधुदये नवृत्तिसाया
 दिनद्वंद्वगा॥ चेत्पूर्वैव सितेतरत्वव्रतस्तदृश्यहन्म नरेचंद्रस्योदयतो ध
 १२॥ रसकतो व्यास्यापरासा नवेत्॥ ३१॥ पूर्वासायुदिया परानवनुवाज्येष्टा
 व्रतैर्यैदयुक्ता इत्याष्टमिका सिताय एतन्नवज्जु शत्रुमध्याह्नतः॥ उधै
 त्परतो व्रतयदिनवेत्तदनाउ पूर्वैव साह्वारिया पिसितादिमेव यदिसाम्ब
 इयुक्तातदा॥ ३२॥ कार्यास्यादपरास्वकर्मसममं व्याप्नोति नोचेन हास्येनै

राविवर्जितास्वसमयव्याप्तोपरास्यते। उसाहे शिवशक्तितोषकरणे पद
 द्वयेषु चराष्टवक्रिद्वयजोविशेषकन्योनिनोयतोवक्ष्यते॥३३॥ पूर्वस्यान्त
 वत्तमीपसपितहसंभ्राप्तोत्ररास्यतेयास्यान्मध्यदितंगतायेदिदिनद्वय
 मध्याह्निकं॥ व्याप्तोत्पत्यतयाथवाधतनयानोवाहितेस्तारकायोग्यत्तु
 रादिनद्वयगतश्चेदहयोगोनयेत्॥३४॥ मध्याह्नेऽसमन्वितागुणवतीता
 हकृदिनद्वयकेचामध्याह्नविवर्जितोदयुतिनाकशेषाखितालानमुक्॥ विधि
 याअपिपूर्वधोपवसनेलुक्तिर्हस्यानवे। नित्यंभीरघुवीरप्रजनपरःकार्यं
 नवम्प्रांभतं॥३५॥ मुक्तास्याहसमीपराऽसितंगतापूर्ववसर्वत्र॥ स्यादेका
 दशिकापराप्रविहितानंदयुताद्वाहरी॥ तंत्रेणोपवसेत्सर्वदिति तिथिप्रा
 णावरवंडेतिथौ कार्यं स्यादुपवासमुग्ममुहकंप्राणापरैर्नाभवा॥३६॥ पूर्व ५

स्यादपराङ्गोयदिनवेत्कामः सितोन्मोपरो नंगश्चादिमरवशास्त्रविहितः सायां
 कसत्वेपिच॥ ताहकृयेन्तपरोमहद्विरुद्धितो नूतेऽपर्वोऽसितः श्वेतश्चाथपरस्त
 थोपवसनेपदद्वयेषु चरः॥३७॥ रुद्रोपावसनेदिपदवसतिः पूर्वोपराङ्गे यदि
 स्यान्नोताहसोपरोसितंगतस्ताहकृयेत्प्रात्परः॥ येनश्चावरणगः सितः हरण
 दवायः संगतस्तं श्रयेत्प्राह्योनंतपदाश्रनेत्रुपरगः स्यात्पंचदश्यादिमा॥३८॥
 सावित्रीव्रतकेयदानहिनवेत्तत्प्रातोष्टयंदाः शकलाः प्राहेदंबुधमाधवः
 स्तदपरैर्नपोषणादावपि॥ तादृशं नूतवतीं विहाय पराकायत्रितत्रापिच
 काले स्यादिति निर्णयः समुद्रितः सामान्यतोयंमया॥३९॥ ॥ इति सामान्य
 तः प्रतिपदादितिथिनिर्णयः॥ ॥ अथ जन्माष्टमी निर्णीयते॥ ॥ जन्माष्टम्य
 यसादिधानिविहितान्मुद्रायविधानिधासापिन्यूनसमाधिकात्रुविहितावे
 शासमन्यूनका॥ रोहिण्यानयुतायुतानविसतिस्तस्यांपरेधर्मतोनासोया

द्विविधाधिकाचविधिनायुक्तापरिसासृता ॥४०॥ शुद्धायान्धाधिका निशीथसमयेथु
 र्ववारं न वेदो हिरण्यसहिता परेकनमुता पूर्ववसाये निशा ॥ अर्धवासरयुग्मकेपि
 विधिमुद्रस्यान्तर्द्वयकासैवस्यान्तर्द्वयेपि विधिनायुक्तात्र पूर्ववत् ॥४१॥ विश
 याथधिका निशीथसमयेथेत्पूर्ववारं न वेदो हिरण्यसहिता परेकनमुता नोस्यान्तिश
 येयहि ॥ एवमेव यदोत्तरेह निशिथेरो हिरणीसंयुता पूर्वस्मिन्निशीथयुक्ता नमु
 तासां न्यात्र सैवा परे ॥४२॥ पूर्वस्मिन्निशीथसमयं व्याप्नोति नोवाकत्वेना
 ष्ठा व्यास्यात्परतो द्विधा समधिका चेदुत्तरेवासरे ॥ येवौ येकयुता पराय द्विचसा
 सोमश्वाराचिता श्रेष्ठसैव विना दिनद्वयानिशीथस्यैवास्यात्परा ॥४३॥ ए
 वस्मिन्निशीथगायहि परस्मिन्नेव सास्यान्तिशायं व्याप्नोति च पाविधा न
 मुन वैर्जयंती स्मृता ॥ तिथ्यंते ह्यपवासके तिथि न वेस्यात्पारणा येरु वैर्जयंती तस्यां
 तोयद्विपारणा ह निजवेदं दंतं तेनुजिः ॥४४॥ अथ किं सोपि महां निशो यदि न

वेदेकात्यये सा स्मृता चेदेकात्ययको महा निशितदातत्रैव संपारयेत् ॥ दंतं तेनु
 जिरेष ॥ मुख्यक विधिर्गोरोऽन्यकांते दिवा संप्राप्ता बुनयोत्तरस्य च तु जिनेको
 यदन्त्यापते ॥४५॥ रात्रावप्यतरागमो यदि महरात्रे स्तु पूर्वं तु जिश्याशक्त
 स्य द्विवैव नित्यमपि काम्यं लक्ष्मन्मव्रतं ॥ ॥ इति नत्माष्टमी निर्णयः ॥४६॥ अ
 पेकादशी निर्णयिते ॥ ॥ स्याद्द्वंद्वं हरिवासरं किमपि नो लक्ष्मं इत्येव हरिणां स
 लायं विहितं व्रतं तु हिरण्यं शुक्ले इत्येव त्रिणां ॥४७॥ वात्रुमस्य न वेदं तं ह्यनप
 तस्तस्यां तु सदैव स्योक्तं लक्ष्मं इत्येव काम्यमपि चैव स्यात्पुत्रिणां गोहिनां ॥
 आध्यायोपवसेत्तद्येपि च नु जेशेषं च कंता ह्यमाकां तपि व्रतमाचरेत्तस्मि
 चाशौ चेपि पूजान्यतः ॥४८॥ पुष्पाभकरणद्विषतिपुस्तं स्यात्तपारोत्तरं द
 नाधरमणं सुतादि निरपाशक्तो व्रतं करयेत् ॥ काम्यं वैवदुदा इत्यं न हिनयेत्
 त्रानुकल्पो द्विधा प्रातः कल्पेन मत्रकेपि दशमीतो वेदयामां स्यजेत् ॥४९॥

काम्ये त्रिदिनात्मकं सुविहितं कार्यं निषिद्धं ज्ञेयं प्रातः पारणमेव चोपवसने
 माध्याह्निकाकर्षणं ॥ श्रुत्वा धिः प्रथमो हरेयुदितमुद्वेगं च संपारयेत् वा दृष्ट्वा
 अपि लघुतं च तैश्चरेययोगेण तज्ये पुनः ॥ ४९ ॥ वा दृष्ट्वा तु न तन पारणविधिं
 तत्वा समायादिकं कालं कर्म समाचरेत् न शतं शतं शतं तच्छ्रुतिः ॥ एकादश
 यचमुहूर्तं युगलं सूर्योदयात् प्राग्भवेद्याया ग्रीयदिना धिपोदयमियं शु
 दामुहूर्तद्वये ॥ ५० ॥ विदास्यादरुणोदये यदि दृशम्यस्तित्यने द्वेष्टवस्तां
 नित्यं त्वितरः सकाम इतरस्ति साप्यविदास्यतु ॥ वा दृष्ट्वा स्ति विष्टुदिगा यदि ७
 तदन्तं ह्याश्च शुद्धामपित्येवं वैष्टवनिर्गम्य हिनरेषां नानुवेधान्तयः ॥ ५१ ॥
 शुद्धास्यादद्विका हरिश्च यदि चेद्व्याप्य शुद्धो न का दृष्ट्वा न्यधिका
 दिमा यद्विचसा शुद्धाधिको नायकता ॥ एवं च पवसे सकाम इतर
 स्वन्यां हरिप्रालिखत्वं शुद्धविहीनहीन हरिको वै मत्प्रश्रुत्या ससुता ॥ ५२

शुद्धाया मुत्तयाधिकत्वं अपराधं दोनकत्वे परं नूनत्वेन ततो यते श्रुत्वा हिरां पु
 त्रीतरस्यादिमा ॥ अन्यपुस्तसु पुत्रिणः समतयां दं दोनकत्वे यतेरन्यां धार
 द्विपुत्रिणो यथपराविदाधिको नायकता ॥ ५३ ॥ अस्यां पुत्रवतां तु नक्तम
 द्वेष्टि दोनकाधिक्यं एकविंशस्तत्र सिते यवा सित इत्येताः पारणोपो
 पणो ॥ ॥ इत्येकादशी निर्णयः ॥ ॥ आनाका सितवैष्टवा इति निशा संध्या
 दिनेषु क्रमात् प्रस्वापाटुलिगागराः समुद्रिता मेतत्र अवः पोस्तने ॥ ५४ ॥
 नागे राहिममध्यमांति मगतेः संमिश्रिते केवलेनोवात शरणेः प्रदोषसमये
 वा दृष्ट्वा वासरे ॥ आषाढोर्जसिते इत्यांति महिलेने प्रस्वापबोधाय प्रोक्त
 केवापि शुचौ सिते शिवश्च विप्रान्ते न वेस्वीरतिः ॥ ५५ ॥ चात्र शुद्धिप्र
 मव्रतस्य तु समाप्तिः स्यादरो पूर्वलिग्नेष्टाकार्जिकमासि शुक्लपूर्णिमा शुक्रा
 कृत्वा त्याग्यपि ॥ ॥ रतिशयनबोधनादि निर्णयः ॥ ॥ अथ अष्टमोऽङ्कः

निर्णयः ॥ ॥ स्वल्पेन अवरोधेन मुकुचनिखिलास्याद्याः शीपुण्ये द्वैकस्मिन्नेव नि
 श्वो मुतिवती सदेहश्चैव समा ॥ ५६ ॥ नानां द्वैक्यामुतां स्पृशति नन्दे सर्वस्या
 धृतं सर्वस्यां नूनया युता यदि न संसृष्टोऽप्येसात् परा ॥ प्रवस्यति पितृणां यदि
 वनं गङ्गां स्पृशेत् द्वैकात् तत्रोऽस्या दृशमीमुताप्युपवसेन्न नानां वनं वा ॥ ५७ ॥
 वेधे कल्पितमुग्धकोपवसतो वेधोपवासोऽहमो नानां चोपवसेद्द्विरिद्वरिति यो
 संप्रज्यसंपारयेत् ॥ कामायेद्विरिया सरं स्पृशेत् पवसेत् तिष्ठन्तनां तपवकांते वा
 तिष्ठिमात्रकांत इह संज्ञोक्तानुजिः स्वरिनिः ॥ ५८ ॥ साक्षाद्बुधवासरेण स
 हितापुण्यानदीसंगमे स्नानाद्यंबुपुण्यं ह्येह पुंस्त्रियारात्रौ वनानां युतिः ॥
 अन्यद्वा दशिकासु यासु महती शष्टस्तमुख्यां ननुः केचिद्दृष्टुं ते न यंति व
 दिह्येयस्करत्वं बुधाः ॥ ५९ ॥ ॥ अथोपशिवरात्रिर्निर्णयः ॥ ॥ कामः ८
 शंनुपुनोऽप्रहोषसमये यः स्यात् रतिनन्दनं केव्याप्तः स्वल्पतया पवासमत

याव्याप्तेऽनवावेपरः ॥ पूर्वोक्तः शिवरात्रिरप्यथ परायेद्विरात्रात् परं कामः स्यात् नुपुन
 निशीथसमये याव्याप्तिनन्दनं के ॥ ६० ॥ चेत्पुनर्विदुरात्रिकामयुतिनो न्याशाहस
 माधवो योगात्तिरमुखमध्योर्नयुगले सामानवेत्ते इति वेः ॥ वारणाद्यकुलेन वा शि
 वयुतेर्योगात्प्रशस्ता मता धातः स्यात्प्रतिमासगा बहु निशा युक्ता हि माये समा ॥ ६१ ॥
 तिष्ठन्तो यदि वेद्विवा नवतिनसत्वेन वेत्तारणा नो ये भवति यो प्रशस्तिवत्ततः प्रा
 दुर्मुनी इति ॥ ॥ इति शिवरात्रिर्निर्णयः ॥ ॥ अथोपाकर्म निर्णयः ॥ ॥ पूर्वोक्तः प्र
 तिबसरं यतिवनस्थान्यदिनानां नवेत्तवेदोपाह्यधिंतिरोपधिप्रजनने सुक्तेन
 नः पर्वणि ॥ ६२ ॥ विष्णोर्नैरविसंक्रमग्रहणकादृष्टेयनुर्वह्यैः कार्यायेन हसं
 नवेत्तु नूनसो नागेशहस्तो यवा ॥ त्रिन्तायेन हसं नवेत्तवति सा भास्य पर्व
 नयो विष्णोर्नैरप्यवातदीयकरपंचम्योर्ननुर्वह्यैः ॥ ६३ ॥ येषां नागतिर्धिनयात्र
 कथितानैरेव पर्वण्यथावरण्याग्रहसंक्रमादिपदिसाषाढ्यां नुवोदापनैः ॥ सा

मां चिंहरवो पराह समये हस्ते फपाकर्मकं पुष्पे प्रातरपौ नलिं प्रणमतः सिंहा
 कके ये करः ॥६४॥ कर्कके गुरुनेत इत इत इत पोषा च माध्याम प्रोत कुक्कप्र
 तिपत्तिपावकने पोषेष्ट कायामपि ॥ अत्रोवो पश्यते दिने तिष्ठे नालका
 लांस्त पोर्वाहिकान न्नेसांग विकान्त नगुर्दत युगे धीति ह्म पाकर्मतः ॥६५॥
 ओम् श्रु श्रु रतौ सितेः गपहनं शुक्ले श्रुतेः कोर्हिताधीति स्तेनयकीर्तनं मु
 निवरे रापायनं छंदसां ॥ इत्यपाकर्मोर्जने ॥ अथ पर्वणि निर्गणपते
 ॥ ॥ पर्वणिः प्रथमे त्रयोत्रहिन वेदना हितिः पर्वण्ये र्गस्त्यं शि इहा हिमाः प्रति
 पद्ये नागास्त्रयः स्याद्यजिः ॥६६॥ प्रातः पर्वण्ये तीयपर्वणि चतुर्थे चापिके श्रिस्मृ
 तो मध्याह्ने पितृतश्च पूर्वमथवा चेत्पर्वण्ये नवेरा ॥ आधाय प्रथमे फरत्रदि
 यजि श्रेदीदशी पूर्णिमा तस्यां वा न सने पितां ब्रतमथो यागः परे फनवेरा ॥६७॥

राकावर्तनसंगवांतरिहया पूर्णिमनेन त्रवेसा न्वाधानयने विधि निर्गहितः स घो
 विकल्पेन च ॥ संधीष्टावपि पश्यतो यजि विधेः पूर्णिमने स्यात्पुनर्वागः पश्यति वृद्धि
 हा नि इत्ययुक् पर्वण्ये तं निर्गयः ॥६८॥ संधेर्नो स्थितिः परं सच नवेरा वर्तनात्
 दिने न्वाधाया न्दिने यजि स्वनुमतौ दर्शे पि नो चेद्दिधोः ॥ पश्चाद्दर्शनमत्र तद्य
 नि विधिः स्यात्संधिघ्नेन वेदनाधान विधिस्तु पूर्वमपि चेत्पश्चात्तमावा स्य
 योः ॥६९॥ यागान्वा हिति सा क्रिया दिवसयोर्वे शोपसंधि नवेत्सूर्यास्तान्
 रतस्त याग दिवसे चैपि दृश्ये सति ॥ तत्रेष्टिः सुनयः स्मृतो य निशि चैसं
 धिस्तिष्ठे श्रुद्योत्यंतं तत्र कुहूषपीष्टिरिति तधे मादिराह स्फुटं ॥७०॥ आ पूतं
 वमुनि प्रणीतमखिलं येषां सदा धर्मवन्ते षां चं इ निरीह रणे पि यजन्तं तने
 तिरीय श्रुतेः ॥ राकावर्तनकुरु नयो निग हितो नावानिषेधस्य वा यातस्फु
 वित्तितीष्टयश्च पशवः सद्यः स्वतंत्रा अभ्या ॥७१॥ पर्वण्ये वनत्रु घ्नंत इ पिचे

त्प्राग्विवाखंडतोऽथाग्रेवापिसमासिमे ति विहृतीः सत्वारनेत्प्राहृतं ॥ म
 ध्याङ्गेण्यथैवमेव विलयं पर्वतित स्मिन् दिनेरुत्वेष्टि प्रहृतांततश्च विहृती
 रत्वारनेद्यादिकः ॥ ७२ ॥ एते पर्वणि वेतरेन वयनिः प्राकपौ पामासेष्टि
 तोदशेष्टिः परतो विधा विनननं ह्यकोनये पर्वणः ॥ ॥ इति पर्वनिर्णयः ॥
 ॥ अथ सामान्यतोऽनेकतिथि साध्यक मशुनयो न वरात्र निर्णयश्च ॥ ॥ निम्नं
 वाप्यथैवमेव तिथि निर्णयक मसंसाध्य तैव कीतिः खलु तत्र मुख्यक तिथि निर्णय
 य एवेति नरं ॥ ७३ ॥ नो निर्णयमहो यतस्तदुपरीयेत यथा त्व एका सा वित्री वनमव
 तस्तु तिथिः स्वातंत्र्यो निर्णयः ॥ ॥ साहो पयया तिथे न वत्रु वा द्विचं च त्रुष्टं
 त्वयो दुर्गा च त्मिक मुरग्य के पि न वरात्रेऽस्यां गन्तये मे ॥ ७४ ॥ एषैव स्थिति रा
 शिना हिम तिथेः पशुष्टमी सप्तमी तो वास्या नवमी समास्य यमहाष्टम्यां
 नवम्यां व्रतं ॥ एवमेतु मुरुतगा पिसु सुतानो दर्शयुक् पक्षति श्रैव के वन

माधवादि विबुधान कृत तत्वा दियं ॥ ७५ ॥ कार्यापि धर्मादि चं डिकार्य न विधि स्त्रे
 कालिकः एतनेनाक्ते प्रेष्टतमत्वमुक्त मिति सान्नको मुखी प्रोचिरे ॥ यः
 स्यान्नक्तनु तेस्तु निर्णय विधिः सोत्र प्रदोषेनु चेत्पर्वे कि प्रथमा परान्यतर
 यंचेत्प्रदोषे दये ॥ ७६ ॥ सायां केनु परैव यात्रनु विशेषो यं तिथो तज्जते प्रा
 र्थाच्च न केनु तिथि युजिसंस्था यं प्रदोषे पिचेत् ॥ ॥ अथ महाष्टमी न
 वम्यो निर्णयः ॥ ॥ अष्टम्या नवमी युताय नवमी एकाष्टमी शस्यते रात्रौ
 यद्यपि नैव सान्नव ति यास्यो द्यस्य शिनी ॥ ७७ ॥ तस्यां स्यान्नवमी ति
 थौ वति विधिस्तंत्रेण तत्राश्च न यस्या ईदृति थि प्रयुक्त मपि येनो वान
 वम्यनरा ॥ सप्तम्या सहिताष्टमी नवमी युक्त स्यात्तदाहो गजं हो माघ
 नवमी दिने ननु दशम्यां मासिते केवले ॥ ७८ ॥ एते तद्वत गोचराष्टनवमी

याज्वरातिविना॥चेत्यर्वाहिमगोस्तदीयद्विसेसौम्यचचांदेहिनेस्याश्चामाणि
रेषयोगजडितोऽनंतंफलंतत्रेव॥८६॥शस्तवात्रमुमंत्रदीक्षरामपिप्राहुर्नरा
देग्रहेकेचिघत्रिरनुर्नकेनवतितद्वंद्वंशान्त्यामुनं॥नानोःपर्वतपुरणदनिशि
विधौरक्षस्तगोस्तोयहाग्रस्तोवोदयगोपुरश्चरणकंनस्यात्तदामेचिरागं॥८७॥
हानश्राद्धमन्त्रपसेवनवतानस्याहुजिःप्राप्ताहारान्नेर्मुक्तिरिहाशनंघनश्चे
शाश्चोदितेतद्भवेत्॥ग्रस्तास्तोत्रिदिनंत्यजेत्प्रथमतोग्रस्तोदयेतत्परंदाद
स्यादितमस्तकंपरिरुत्पूणेपरिवंऽग्रहे॥८८॥केचिश्चैकदिनंरुनेग्रहदि
नात्पूर्वंतथेवापरंत्याज्यंतोऽनुपहोमयज्ञकरणेपाकर्मसूस्मर्जने॥॥इति
ग्रहणनिरुधः॥॥अथदीपोऽसवनिरुधः॥॥एवविापपराविधूय
गतास्तयोदयव्यापिनीयावाकान्तिकस्तपद्गचचुर्दश्यास्तोसोत
मा॥८९॥तृप्तोऽपिपयमस्यचात्रविहितंरात्रेर्मुखेदीपनंदीपानंरवस्तुतक्र

मागतमपित्याभ्यंनचेन्निरामुखे॥साकार्यंनुतदप्रदोषसमयेकालोव
 शीयान्यतःपूर्वस्यांनपदाद्विदयेदित्युगेसाधास्तिगौणेयतः॥६६॥चेत्प्र
 यमाथदर्शगनिशास्योक्तंरमाप्रननंदीपाद्यंनुचनुईशिवदुहितंरजा
 बनेःपद्मतेः॥६७॥प्रदोषस्येनिहिताचपर्वयुजिसाकार्यागिवांकीजनंशर्वो
 क्तोक्तमपिप्रदोषसमयेपूर्वंचुकार्यंतद॥६८॥चेत्त्रैदेइरणमत्रयात्रवि
 दितंप्रातस्तनीराजनंसायंसंगतमालिकात्रवतितरुद्वंद्वीतीयायु
 जि॥॥इतिदीपोऽभवनिर्णयः॥॥अथहोलिकानिर्णयः॥॥पूर्वावाप
 पराप्रदोषसमयेयाफाल्गुनीएरिमाचेद्वारेयुगलेप्रदोषसमयेव्या
 धिस्तदसोनरा॥६९॥नशयुकपदिसःप्रदोषसमयःसूर्योदयात्पूर्वतो
 निर्नईसमयेप्रदीपनमथोपुच्छेखिलासाचतत्॥चेत्सार्धत्रययामगापरदि

नेष्टरणापिराष्ट्रविमुक्तत्राहीपनमन्त्रथाहिमहिनेतद्रासुविज्ञानगुः॥१३॥॥इति
होलिकानिरणयः॥॥अथामानिरणयिते॥॥त्रेधानक्तदिनतृतीयलवकेप्रांत्य
इरणेतोनितेकायविजसनेपिनिःपिष्टयजिःआइक्रियासाम्निकेः॥रास्तस्त
त्रविधोःइयःसचचत्रुईशंत्पवस्वंशतोयावईशगंगांशकोत्पइइत्रुव्याप्ति
अत्रुद्धनिधे॥१४॥याससंसमयंउपर्वदिवसेयाप्रोपिमैवापरैक्यवाकि
चिदपिस्पृशेतनवतिसाहर्वैवपर्वघवि॥याकिंचिद्वतीहसापिसकलं
कालंपरेफस्पृशेतपूर्वैकनययातइकलवगावैकत्रगावौत्तरा॥१५॥या
चाहर्दपरकदेशलवगासानैकदेशादिकायाद्वैसमतैकदेशवशिनि
सान्यइयेणाहिमा॥एदौस्याइपरेत्यथाग्निसहितापस्तंबसुखेदिनोनया
आपिनिरग्निकान्प्रतिऊहूनिर्णीयतेसांप्रतं॥१६॥घस्त्रेपंचविना

जिते सति न वेद्योऽंशश्चतुर्थोऽपराहः स्यात्तत्र पितृक्रिया स च हिन दं देह
ये सा हि मा ॥ ८४ ॥ साम्यवशात्पराय हि हिन दं दे। पियैष स्य तो या स्याद्य
स्य धिका य साम्यवशातः खर्वा हि वाक्यान्तयः ॥ ८५ ॥ का ला स्य कृत्रु हि
न दये न व तिसा साग्नेश्च प्रवा पिरानग्ने वा षिक मासिके षि ति न याः क
श्चि दि शेषः परं ॥ साम्याद्यश्च परः कु रू न य इ होक्तः सो त्र पर्यस्मृतः का
ला स्य कृ प्रथमो न यो य मु हितो प्ये कै क दिष्टो हिते ॥ ८६ ॥ ना इ मा ग च
तुष्टयेऽपर इत्येति स्त्रोष्टकाः कीर्त्तिकताः सप्तम्या दिति पित्रये त्र न व
मीत्यन्वष्टकाश्च त्र च ॥ मातुः आद्य मथा च रे हनु हिन ना इ स्थ रा स्ते ह ले
नाशं तः प्रतिपत्त्य नृत्य हिति धि वशिं नु ति ध्या हि राः ॥ ८७ ॥ दशं त
प्रतिपत्त्य नृत्य य न वेदा पे ह ति त्रे य से स्थ रा नं ग ति यो म घो डु स हि

